

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88

overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

dhr. J. Mulder
telefoon 038 499 94 39
Jos.Mulder@overijssel.nl

SER Overijssel
Per e-mail aan secretaris-directeur
mevrouw drs. O.P. Wertheim-Davygora
OP.Wertheim-Davygora@overijssel.nl

Datum	Kenmerk	Pagina	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
10.04.2022	2022/0076394	1 van 4		18.01.2022	

Onderwerp: Reactie SER adviesrapport "De transitie naar circulaire economie is mensenwerk"

Geachte heer Webers,

Op 18 januari 2022 hebben wij uw adviesrapport "De transitie naar circulaire economie is mensenwerk" ontvangen. Ook is het advies fysiek overhandigd aan gedeputeerde Eddy van Hijum tijdens de Overijsselse Circulaire Innovatie Top 20. Een evenement wat liet zien dat circulaire economie leeft bij Overijsselse bedrijven. Met deze brief willen wij onze waardering uitspreken voor uw waardevolle en door ons gevraagde adviezen en aanbevelingen op het gebied van circulaire economie. Het adviesrapport laat zien dat we op de goede weg zijn, maar dat we slechts aan het begin van de transitie staan. Wij delen uw stelling dat de transitie versneld en verbreed moet worden. Net als de rijksoverheid heeft provincie Overijssel gekozen voor een lerende transitieaanpak, gezien de lange transitieperiode en omvang en complexiteit van deze transitie. Uw hoofdadvis "Stel de mens centraal in de transitie naar circulaire economie" nemen wij van harte over en passen wij ook toe in ons Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie. Dat blijkt uit o.a. de samenwerkingsverbanden binnen de verschillende regionale transitieagenda's (RTA's) en de projecten en pilots die daarbinnen worden uitgevoerd. Hierin leggen wij de verbinding tussen ondernemerschap, technologie, sociaal domein (inclusieve samenleving, onderwijs, nieuwe vormen van werk) en bewustwording bij consumenten. We zijn blij in uw advies te lezen dat er tijdens expertsessies waardering is geuit over onze aanpak.

Uw tweede hoofdadvis "Sluit regionale convenanten circulaire economie voor impactvolle productgroepen" pakken wij tegelijkertijd op met het "doelenproces" van het Rijk. Hierin worden per transitieagenda een aantal impactvolle productgroepen nader bekeken en van concrete doelstellingen voorzien voor wat betreft CO₂-reductie en circulariteit. In uw advies benoemt u het opstellen van regionale convenanten. Voor Overijssel zullen wij onderzoeken of het nuttig kan zijn de doelstellingen per productgroep uit te breiden met regionale convenanten en regionale effectdoelen op te stellen om ongewenste effecten van grondstoffengebruik tegen te gaan.

Wij gaan hierna nader in op de genoemde deeladviezen in uw rapport.

1. Benut de sociale potentie van circulaire economie

Zonder de juiste mensen en vaardigheden kan de transitie naar een circulaire economie niet slagen. We zijn ons daar zeer van bewust. In ons provinciale uitvoeringsprogramma heeft human capital een prominente rol als een van de dwarsdoersnijdende thema's.

Via projecten als WaardeRing, Boost Circulair, adviseurs van de Toekomst en Smart Circulair werken we aan het stimuleren van ondernemerschap en de vaardigheden die nodig zijn voor een circulaire economie. Via de bestuurlijke tafels van de RTA's betrekken we ondernemers en onderwijsinstellingen bij ons uitvoeringsprogramma. Ook doen we onderzoek naar de mate waarin circulaire economie een plek heeft in de huidige lesprogramma's (mbo, hbo en Universitair) in de provincie Overijssel. De uitkomsten van dit onderzoek dienen als basis van het starten van 2 samenwerkingsinitiatieven, gericht op de circulaire economie. We onderzoeken ook of we kunnen bijdragen aan circulaire werkplaatsen, een variant op de succesvolle digitale werkplaatsen. Hiermee geven we specifiek invulling aan de veranderende behoefte aan kennis en vaardigheden in een circulaire economie zoals die u benoemd in uw advies.

2. *Geef sturing en stel kaders*

Met de RTA's hebben we de landelijke kaders doorvertaald naar Overijssel en met ons Uitvoeringsprogramma en de governance daarop sturen we op de uitvoering. De RTA's beschrijven per sector een duidelijke transitie en geven aan waar wij in investeren en wat wij ondersteunen. Zo stimuleren wij ketensamenwerking en bieden we ruimte aan pilots via de Living Labs en de Infra Futurelabs. Ook sturen we via onze instrumenten op maatregelen die hoog op de R-ladder staan.

Om projecten te versnellen is een nauwe verbinding nodig tussen concrete ontwikkelingen en het uitvoerend bevoegd gezag (VTH, Omgevingsdiensten). Daarom maken we inzichtelijk welke mogelijkheden er zijn binnen de bestaande kaders, en waar wetswijziging noodzakelijk is om kansen te creëren. Hiervoor stellen wij in 2022 en in 2023 extra formatie beschikbaar.

Ook werken we dit jaar in IPO-verband samen met het ministerie van IenW aan het doelentrajec om concrete doelen en acties voor een aantal productgroepen uit te werken. Circulaire inkoop door overheden is daarbij een dwarsdoorsnijdende actie.

3. *Maak de doelstellingen specifiek en concreet en blijf investeren in monitoring en evaluatie*

Provincie Overijssel is nauw betrokken bij het doelenproces dat nu nationaal wordt uitgevoerd. We zullen deze doelen concreet vertalen naar de verschillende RTA's.

Ons inwonersonderzoek in Overijssel wordt (vooralsnog) de landelijke standaard. We gaan dit uitvoeren voor alle provincies, en de resultaten krijgen een plek in de landelijk Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Op beleids- en organisatieniveau willen we de Maatschappelijk Verantwoord Inkopen-criteria goed borgen in de organisatie en het monitoren van doelstellingen inrichten o.a. door bij de uitgavenanalyse te monitoren op Circulair Inkopen.

Ter voorbereiding op de realisatie van regionale convenanten, actualiseren wij in 2022 onze grondstoffenstroomanalyse, en onderzoeken we de toegevoegde waarde van een ketenanalyse op verschillende productgroepen.

4. *Stimuleer kennisuitwisseling en ketensamenwerking*

In 2022 richten we een CIRCO Hub op samen met provincie Gelderland. De partijen die actief zijn op het gebied van circulaire economie zullen binnen deze Hub afstemming met elkaar zoeken en samen beslissen over de inhoud van de CIRCO-trainingen. Binnen de betrokken organisaties worden ook trainers opgeleid zodat er binnen de regio trainers beschikbaar zijn die bekend zijn met de lokale industrie en de uitdagingen waar zij voor staan. Daarnaast sluiten we ook aan bij het landelijk platform CIRCONNECT. Een kennisplatform rondom circulair ontwerp en nieuwe verdienmodellen. Via de verschillende RTA's werken we samen met andere provincies en het Rijk in verschillende samenwerkingsverbanden. Zo werken aan een roadmap voor het sluiten van de textielketen vanuit Overijsselse kracht voor 3 branches (tapijt en interieur/ kleding (bedrijfskleding en fashion) en bed-, bad-, en keukentextiel). Samen met Gelderland gaan we in overleg met het nationale programma Dutch Circular Textile Valley (DCTV) voor goede aansluiting en afstemming. Binnen de maakindustrie werken we samen met Gelderland, het Rijk en andere provincies aan CESI (Circulaire economie en smart industry).

Voor de maakindustrie onderzoek we ook of het programma circulaire fabrieken (biovoice aanpak) kan worden uitgebouwd naar de rest van Oost-Nederland.

Al geruime tijd worden bedrijven via verschillende vormen van dienstverlening via verschillende publieke en private partijen ondersteund in onder andere het stimuleren van innovatie en verduurzaming. Adviseurs die langs het MKB gaan moeten ook op de hoogte zijn van dit aanbod en moeten daarin ook indien nodig naar elkaar doorverwijzen, en voor het thema "circulaire economie" ook informeren en faciliteren. Het ontwikkelen van bewustzijn maar ook doorvragen en prikkelen zijn speerpunten voor de komende periode. Oost NL en onze innovatieloketten zetten steeds meer in op het stimuleren en faciliteren van ondernemersondersteuning en kennisontwikkeling als onderdeel van hun basispakket. De loketten krijgen daarbij steeds meer een makelaarsfunctie in vraag en aanbod. Dat betekent dat ze hun ogen en oren open houden voor andere partijen, om indien relevant de juiste doorverwijzingen te kunnen doen en ketensamenwerking te bevorderen. Steeds meer ondernemers weten met hun circulaire vraagstukken de weg naar onze middenstructuur te vinden. Dat zien we ook in de cijfers: in 2020 ging een kleine 20% van de begeleidingstrajecten van Kennispoort al over circulariteit. Daarmee ontstaat een steeds grotere groep ambassadeurs om de stroming van "innovators" naar "early adapters" te versnellen.

5. *Gebruik provinciale instrumenten om doelen te realiseren*

Een belangrijk instrument is inkoop. Als provinciale organisatie kunnen we als inkoop eisen stellen aan de producten en diensten die we inkopen. Op beleids- en organisatieniveau willen we de MVI (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen)-criteria goed borgen in de organisatie. Dit als uitwerking van het PS-besluit op het Rekenkamerrapport "De cirkel rond krijgen" (Besluit 2021/1100709). We zetten stappen in de goede richting, waarbij circulair aanbesteden en inkopen onderdeel is van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. De verbetering van circulair inkopen is géén geïsoleerd vraagstuk: naast circulair inkopen faciliteren wij via inkoop ook andere doelen, bijvoorbeeld ten aanzien van duurzaamheid, energiereductie, innovatie en arbeidsmarkt/participatie. We bezinnen ons op de vraag of onze ondersteuningsstructuur - het inkoopbeleid, het inkoopproces en de advisering - in voldoende mate het MVI in de volle breedte faciliteert. Voor GGW (grootste volume in aanbestedingen) zijn meetmethoden en doelen al beter geëxpliciteerd en worden opgenomen in assetmanagement. Samen met het MKB (VNO-NCW/Circles) werken we in twee "Futurelabs" voor inkoop BouwCirculair en Infra. De insteek van Futurelabs is een door alle partijen omarmde werkwijze om meer zicht te krijgen op een 'structurele marktdialoog' voor specifieke inkoop categorieën.

Ook doet u de aanbeveling voor een Overijssels Fonds Circulair MKB. Wij geven dit advies vooralsnog vorm binnen onze bestaande fondsen en deelnemingen. Vanuit onze verbonden partijen Wadinko en Energiefonds Overijssel (EFO) geven we op dit moment al een deel van de genoemde ondersteuning. Wadinko participeert bijvoorbeeld in Overijsselse MKB-ondernemingen met als doel dat zij investeringen uit hoofde van circulair ondernemen kunnen doen. Zonder de participatie is de investering moeilijk of niet haalbaar. Recent is besloten dat het Energiefonds tot 10% van het fondsvermogen in kan zetten om te investeren in circulaire projecten (met een minimale omvang van €1 mln). Dit betreft proposities in bijvoorbeeld de bouw, food en agri, fashion en mobiliteit die een CO₂-reducerende impact kennen door toepassing van circulariteit. Hiermee is overlap met het Gelderse Perspectiefonds waarbij de projecten een minimale financieringsbehoefte van €20 mln moeten hebben. Wij, als provincie Overijssel, richten ons echter meer op het kleinere MKB wat de ruggengraat van ondernemend Overijssel vormt. Tot slot hebben we recent opnieuw in kaart gebracht welke Europese middelen we in kunnen zetten om onze ondernemers van dienst te zijn en de transitie tot een succes te maken. Een voorlopige tussentijdse conclusie is dat hier al actief gebruik van wordt gemaakt om innovaties in de circulaire economie verder aan te jagen. Zo worden op dit moment de grenzen van het beschikbare budget al maximaal benut en zoeken we aansluiting bij de omvang van onze ondernemingen.

6. *Creëer draagvlak bij consumenten en producenten*

Het creëren van draagvlak bij consumenten zien wij bij uitstek een taak en rol die door externe partijen al wordt opgepakt (bijvoorbeeld de landelijke campagne door winkelketen Zeeman, ASR Verzekeringen, SIRE en Ikea). Dit soort partijen staan in rechtstreeks contact met de consument. Door de reeds bestaande relaties tussen bedrijf en consument, hebben deze partijen bij uitstek de mogelijkheid draagvlak te creëren bij consumenten. Wel dragen we waar mogelijk bij aan projecten rondom bewustwording, zowel via organisaties als Natuur & Milieu Overijssel als met de andere activiteiten in ons Uitvoeringsprogramma. Dit hebben wij inzichtelijk gemaakt in het "Plan van aanpak gedragsverandering" (bijlage bij het Uitvoeringsprogramma).

Uit een recent onderzoek onder 387 productiebedrijven uit Overijssel blijkt dat slechts 8 procent van de bedrijven geen enkele circulariteitsstrategie toepast. Echter staan de toegepaste strategieën wel vaak lager op de R ladder. Het leveren van een dienst in plaats van product wordt door slechts 14 procent van de bedrijven genoemd. Belemmeringen die bedrijven ervaren zijn het ontbreken van een concrete marktvraag, de grote van benodigde investeringen, onduidelijke wet- en regelgeving en een hogere kostprijs voor circulaire producten. We zien als provincie een rol om nog intensiever met onze partners te werken aan het identificeren van kansen en het wegnemen van belemmering voor producenten.

Met vriendelijke groet,
Gedeputeerde Staten van Overijssel,

voorzitter
A.P. Heidema

secretaris
N. Versteeg